

סימן יד

"בלנדר" בשרי שריסקו בו גבינה

איתמר: השוחט בסכין של עובדי כוכבים – רב אמר, קולף (רש"י: קולף בית השחיטה, מפני שבלעה שמנונית הסכין); ורבה בר בר חנה אמר, מדיח (רש"י: במים).

ולפי הלשון השניה נאמר שם:

איכא דאמרי: דכו"ע בית השחיטה צונן (רש"י: אין חום בית השחיטה חזק לבלוע). מ"ד מדיח – שפיר. מ"ד קולף – אגב דוחקא דסכינא, בלע.

ופסק רש"י (ד"ה דוחקא) דאזלינן לחומרא מפני שזהו ספיקא דאורייתא. ועפ"י זה נפסק להלכה בשו"ע (יו"ד סי' י' סעי' א):

סכין של עובד כוכבים... אם שחט בו בלא שום הכשר – מדיח בית השחיטה, ואם קולף – הרי זה משובב. (הגהת הרמ"א: ועל כן יש לקלפו).

וכתבו בתוס' (ד"ה השוחט):

צריך להעמיד בידעין בה שהיא בת יומא. דאי לאו הכי, אמאי קולף לרב, הא סתם כלים של עובדי כוכבים אינן בני יומן?

אך רש"י (ד"ה קולף, צונן) כתב דאירי שיש שמנונית של איסור על הסכין. דאם לא כן, אמאי מדיח לדעת רבה בר בר חנה, הא אפילו הדחה לא בעי בצונן? ולפי דעתו יש לומר שמכיון שיש שם שמנונית בעין, לא הוי נטל"פ למרות שאינו בן יומא. ואילו התוס' סוברים שאפילו בשמנונית בעין שייך נטל"פ. וכן היא שיטת הרא"ש (פ"א סי' ט). אך שיטת רש"י (שם) והגהת אשר"י (ד"ה ואם) היא ששמנונית בעין לא הויא נטל"פ. וגם בתוס' במסכת ע"ז (ס"ט ע"א ד"ה אמר) יש מחלוקת בדבר. (עיין כל זה בביאור הגר"א יו"ד סי' ק"ג ס"ק י"ט).

בשו"ע (סי' ק"ג סעי' ה') הובאו להלכה שתי הדעות:

כל קדרה שאינה בת יומא חשיבה טעמה לפגם... והוא שתהיה מדדחת שלא יהיה שומן על פניה. שאם לא הדיחה – אוסר, והרי היא כחתיכת איסור

ראשי פרקים**שאלה**

- א. האם יש נטל"פ בשמנונית בעין
  - ב. "דוחקא דסכינא" במאכל קר
  - ג. בישול בשר בחלב בשטיפת הכלי
- תשובה
מסקנות

שאלה *

עקרת בית לקחה "בלנדר" המשמש לבשר, והשתמשה בו לעירבול של גבינה רכה עם מיץ תפוזים קר. המאכל עצמו כבר נאכל בטעות. ונשאלה השאלה לגבי דינו של ה"בלנדר". האם הוא חייב הכשרה? ואם כן, כיצד ניתן להכשיר אותו?

כאן מתעוררות מספר שאלות:

- א. האם "דוחקא דסכינא" מבליע את הגבינה בסכין, שהרי הגבינה היא רכה ולא קשה?
- ב. האם "דוחקא דסכינא" מבליע בדבר קר שאינו חריף?
- ג. את הסכין של ה"בלנדר" לא ניתן להגעיל, מפני שלא ניתן לנקות אותו היטב, ואף לא ניתן לנעוץ אותו בקרקע. כיצד אפשר בכל זאת להכשיר את ה"בלנדר", כשאין אפשרות להכשיר אותו בדרכים אלו?
- ד. אם אין אפשרות להכשיר את ה"בלנדר", האם מותר להמשיך להשתמש בו?
- ה. האם מותר לשטוף את ה"בלנדר" במים רותחים או שיש בזה משום בישול בשר בחלב?

א. האם יש נטל"פ בשמנונית בעין

נאמר במסכת חולין (ה' ע"ב):

* שבט תשכ"ה.

בעומק הבשר עם ה"דוחקא דסכינא". ולכן יש לומר שגם לשיטת רש"י אין להחמיר במאכל צונן שאינו חריף. ואף בנד"ד יש לומר שהסכין לא בלע מהגבינה, שכן אין כאן חום, ואף אין דוחקא דסכינא. וכן נראה מדברי רש"י בהמשך הסוגיא. וכך נאמר שם בגמרא:

סכין טריפה (רש"י: ששחט בה טריפה), פליגי בה רב אחא ורבינא: חד אמר, בחמין (רש"י: צריך להגעילה לסכין מפני שבלעה שמונית הטריפה), וחד אמר, בצונן. והלכתא – אפילו בצונן.

ופירש רש"י (ד"ה והלכתא):

וגבי סכין של היתור (אלא ששחט בו טריפה) הוא דפסק הלכתא להיתורא, דלא איתסר בבליעה זו. וקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה; אבל סכין של עובדי כוכבים, בפלוגתא דלעיל, לא פסק (להיתורא), מפני שהסכין אסורה וחבשוה רב לבלוע. וא"כ בנד"ד, שהסכין הבשרי נגע בחלב, לא נאסר בבליעה זו. וק"ו הוא: ומה שם, ששחט באותה סכין, ובית השחיטה חם קצת, לא בלע הסכין טעם של טריפה; כאן, שהסכין של ה"בלנדר" קר – על אחת כמה וכמה שאינו בולע מהגבינה.

ובתוס' (ד"ה והלכתא) הקשו ממה שנאמר בסוף מסכת ע"ז (ע"ו ע"ב) שסכין של עובדי כוכבים צריך נעיצה י' פעמים בקרקע כדי שיהיה מותר להשתמש בו בצונן. ותירצו, ששם מדובר בסכין שהשתמשו בו לאיסור בקביעות, ואילו כאן הסכין נאסרה באקראי בעלמא. ולפיכך נראה שיש להקל גם בנד"ד, שכן ריסוק הגבינה היה מקרה חדפעמי.

ולכאורה התוס' אינם סוברים כרש"י. שכן לרש"י החילוק בין המקרים הוא פשוט: כאן, בטריפה, הסכין לא בלע, והוא קשה לבלוע שלא ע"י רתיחה. ואילו בגמרא בע"ז ע"כ מדובר בכח"ג שהסכין בלע ע"י רתיחה. (וזו מתאים למה שכתבו

התוס' אח"כ בשם ר"ת, אך לא לתירוצם הראשון). ועפ"י זה יש לבאר את שיטת רש"י (חולין ק"א ע"ב). וכך נאמר שם בגמרא:

שלא נפגמה. ויש מתירין אפילו בישל בה קודם שהדיחה.

וכן כתב כאן הש"ך (ס"ק ט"ו), ששמנונית בעין לא היא נטל"פ (וכ"כ בבה"ט, ס"ק י"ג). וכדעה זו, המחמירה, פסק השו"ע עצמו (סי' קכ"ב סעי' ג'). אמנם היה מקום להקל בנד"ד, ולסמוך על כך שה"בלנדר" נקי משמונית. אבל כבר כתב רש"י (חולין ק"ב ע"א ד"ה קישות) שאף שסתם כלים מקונחים הם, סתם סכין אינו מקונח. ובפרט כאן, שאי אפשר לקנח את הסכין היטב, משום שהסכין נמצא בתחתית ה"בלנדר", וקשה להגיע אליו ביד.

מיהו יש לומר שבימינו יש חומרים ממיסי שומנים שבהם רוחצים את הכלים, וא"כ יתכן שבימינו כל סכין הוא בחזקת מקונח היטב. וצ"ע, שהרי עינינו הרואות שה"בלנדר" צובר במשך הזמן לכלוך שאינו יורד ע"י חומרים רגילים. מיהו ייתכן שמי שמקפיד מאד על הנקיון יכול למנוע זאת, וצ"ע.

ג. "דוחקא דסכינא" במאכל קר

מיהו, כאן מדובר בגבינה צוננת. ולפי מה שכתבו התוס' (חולין ח' ע"ב ד"ה אנב דוחקא), אפילו למ"ד "קולף" משום דוחקא דסכינא, זה רק בבית השחיטה, שהוא חם קצת; אך דבר שהוא קר לגמרי – אין בו דוחקא דסכינא. והביאו ראיה ממה שנאמר בגמרא (חולין ק"א ע"ב) שרק צנון, שהוא חריף, שחתכו בסכין של בשר, אסור לאוכלו בכותח (שיש בו חלב), ולא דבר אחר.

ויש להסתפק אם התוס' אמרו דבר זה רק לשיטתם, שסוברים שאפילו בסכין מקונח היטב מיירי הכא, וא"כ רק חום או חריפות מסייעים לדוחקא דסכינא; אך לרש"י, הסובר שהמדובר בסכין שיש בה שמנונית, א"כ לא החום מבליע אלא הדוחקא דסכינא לבד מבליע, אף בלי חום. אך נראה שאין לומר כך; שהרי דוחקא דסכינא לבד, בלא חום או חריפות, לא מבליע עמוק בבשר אלא רק מטיח את השמנונית על פני הבשר, ובהדחה בעלמא סגי. וע"כ מ"ד "קולף" סובר שהחום הוא שמבליע את השמנונית

קליפה, לא מיקרי בישול בכך. אך מדרבנן ודאי שהעירוי אסור. ועיין יד אברהם (שם ד"ה שאינו) שהוכיח שבעירוי חם לתוך צונן, שמבשל רק כדי קליפה, אינו אסור מהתורה אלא מדרבנן.

וא"כ יש להזהיר שלא יערו מים רותחים על הסכינים. ולכאורה יש להחמיר ולאסור את השימוש בסכינים ממה נפשך: אם לא יערו מים רותחים על ה"בלנדר", הוא לא יתנקה היטב, ואז הוא יהיה אסור בשימוש גם בצונן, בגלל תערובת בשר בחלב שיש בו. ואם יערו עליו מים רותחים כדי לנקותו, יבשלו את הבשר עם החלב ויעברו בעצם העירוי על איסור בישול בשר בחלב.

ויש לעיין בדברי הרמ"א (סעי' ג' בהג"ה) שכתב שעירוי על כלים של בשר וכלים של חלב ששומן דבוק בהם – שרי, מפני שאין כוח בעירוי להפליט מזה ולהבליע בזה. (ועי' ש"ד ס"ק כ'). ולכאורה יש לאסור זאת מצד איסור בישול: שאף אם נאמר שאין כוח בעירוי להבליע בכלי, מפני שהוא קשה, אך בישול של השמנונית מיהא איכא, והרי יש כאן בשר וחלב ביחד!

וייתכן שמותר לערות מים רותחים עם תמיסה סבונית חזקה הפוגמת את המים, כדאיתא בשו"ע (יו"ד סי' צ"ה סעי' ד'). ועיין בט"ז (ס"ק ט"ו), בש"ך (נקה"כ לט"ז שם) ובאחרונים (שם) שהסתפקו אם הדבר מותר בכה"ג. ועי' פמ"ג (בפתיחה להלכות בשר בחלב, ד"ה ודע דאף) שכתב שבשר שנסרח מאכילת אדם, אין איסור לבשלו בחלב, משום שאין זו דרך בישול. מיהו, אמנם אין כאן בישול של בשר בחלב, אך הכלי נשאר באיסורו, כמו שכתב הש"ך (שם).

ולכן נראה לענ"ד שיערה מכלי שני בכמות גדולה בבת אחת. ואע"פ שגם בכלי שני יש איסור מדרבנן, דלא גרע מחמי טבריה, מ"מ בעירוי מכלי שני על צונן אין איסור, שהרי גם בשבת לא גזרו על כך (משנ"ב סי' שי"ח ס"ק ל"ה. ועי' ירושלמי, שבת פ"ג ה"ה, שהשוו שם בישול בשר בחלב לבישול בשבת). ובפרט כשמערה בבת אחת כמות גדולה יותר מפי שישים מהשמנונית הנמצאת

אמר רב נחמן, אמר שמואל: סכין ששחט בה, אסור לחתוך בה רותח. (ואם רוצה לחתוך בה) צונן – אמרי לה בעי הדחה, ואמרי לה לא בעי הדחה.

ופירש רש"י (ד"ה בעי הדחה) ש"הדחה" קאי אבשר צונן שנחתך באותו סכין ולא אסכין עצמו. ודלא כהתוס' בסוגיין (ה' ע"ב ד"ה והלכתא), הסוברים ד"הדחה" קאי אסכין. וצריך לומר שרש"י הולך לשיטתו, שסובר שאין הסכין בולע בשחיטה; ואם חתך בו דבר אחר, כל הבעיה היא רק מצד הדם שעל פני הסכין ולא מצד בליעת הסכין. (אך יעויין ברא"ש, פ"א סי' י', שהביא באותו מהלך גם את רש"י וגם את התירוף הראשון בתוס', ומשמע דלא פליגי. וצ"ע.) וגם לפי מה שכתבנו בדעת רש"י צריך לומר שאע"פ דבית השחיטה אינו רותח ממש, גם צונן לגמרי אינו. והיכי דרגיל לשחוט בה טריפות, בלעה. וא"כ בנד"ד, שריסוק הגבינה ב"בלנדר" הבשרי היה אירוע חד פעמי, ובצונן – יש לומר שהסכין לא בלע את טעם הגבינה, והרי הוא כשר לשימוש.

ג. בישול בשר בחלב בשטיפת הכלי

אך גם אם נאמר שאין בעיה של בליעה, עדיין צ"ע לענ"ד מצד השמנונית שעל הסכין. אמנם הסכין אינו בולע, משום שהוא קשה, אך בענין השמנונית הטוחה על פניו, בזה אין חילוק בין קר לחם ובין רך לקשה. ולפי זה בנד"ד, שהשמנונית שהיתה בסכין היא בשרית, ועתה נמרח עליה חלב – א"כ הוי שמנונית מעורבת. אמנם תערובת זו אינה אסורה עדיין, משום שתערובת קרה היא, אך אסור לאוכלה או לערב אותה במאכל אחר. וכמו כן אסור לערות עליה דבר רותח, כי כשיגע בה דבר חם ויבשל אותה, יהיה בזה משום בישול בשר בחלב. אמנם יתכן שלא יעבור על איסור תורה בעירוי מכלי ראשון (עיין פר"ח סי' פ"ז ס"ק ב', מובא בחידושי רעק"א סעי' א' ד"ה אלא), מפני שרק בעירוי של צונן לתוך חם עובר מהתורה משום דתתאה גבר; אך חם לתוך צונן אינו עובר מהתורה. ואע"פ שמבשל כדי

שמש, שהם "חמי חמה" (עי' פמ"ג, סי' פ"ז מש"ז ס"ק א' ד"ה והנה, בענין חמי טבריה).

ג. יש להסתמך על כך שהכלי כבר נוקה פעם, וא"כ אצלנו סתם סכין מקונח יותר מאשר בימיהם. ואע"פ שלא קינחו בשפשוף בידיים, החומרים שלנו ממייסים שומנים ומנקים היטב אף בלא קינוח ושפשוף.

ד. הבשר שנטחן בדרך כלל באותו "בלנדר" הוא בשר עוף, שאיסורו מדרבנן (שו"ע יו"ד סי' פ"ז סעי' ג').

ה. "סתם כלים אינם בני יומם" (שו"ע יו"ד סי' קכ"ב סעי' ז). וא"כ יש להניח שה"בלנדר" לא היה בשרי בן-יומו בזמן שריסקו בו את הגבינה, וגם השימוש הבא היה לאחר שעברו עליו כ"ד שעות בלי שימוש.

ו. יש להסתמך על שיטת הפוסקים שאפילו שמנונית בעין היא נטל"פ לאחר כ"ד שעות (כדלעיל אות א').

בצירוף כל הסניפים הללו נראה שאפשר להתיר את הכלי לאחר רחיצה ושיטיפה טובה במים חמים מדוד שמש ובדטרגנטים יעילים.

על הסכינים, אין בכך בישול כלל, ואז אפילו מכלי ראשון היה מותר.

ואין לומר שיש בכך משום מבטל איסור לכתחילה, מכמה סיבות:

א. אין כוונתו לבטל אלא להכשיר את הכלי, וכמו שאמרו לענין הגעלה (ועי' לקמן סי' ט"ו אות ד').

ב. אין כאן ביטול איסור, שהרי השמנונית היא כרגע קרה, ואינה אסורה עדיין, שהרי לא התבשלה כלל. וכשמערה כמות גדולה מפי שישים, לא נוצר איסור כלל, ואין כאן ביטול.

תשובה

למעשה נראה שיש להקל ולהשתמש ב"בלנדר" לאחר הכנסת סבון לתוכו ושיטיפה במים חמים. השיטיפה תהיה במים שהתחממו ע"י דוד-שמש. היתר זה מבוסס על צירוף השיקולים הבאים:

א. עירוי מכלי שני אמנם מנקה, אבל אינו מבטל (שו"ע יו"ד סי' צ"ה סעי' ג' בהג"ה).

ב. יש סברה להקל במים שהתחממו ע"י דוד-

סימן טו

השוקולד המריר ב"עלית" – סתמי או חלבי?

שאלה *

רוב השוקולד בעולם הוא חלבי. הסיבה לכך היא מרירותו הרבה של הקקאו. רק חלב (ליתר דיוק: אבקת חלב) בכמות גדולה יכול להמתיק את מרירותו של הקקאו. אולם יש אניני טעם שדווקא השוקולד המריר, ללא חלב, טעים להם יותר. מן הראוי לציין שלא כל שוקולד הנקרא "מריר" – הוא אכן נקי מחלב. יש "מריר" שאחוז החלב שלו קטן יותר, כדי להדגיש את המרירות, אך עדיין יש בו חלב. אולם יש שוקולד

ראשי פרקים

שאלה

- ביטול היתר בהיתר לכתחילה
- ביטול איסור בזמן שהוא מותר
- כלי שמשמשים בו בשפע
- הדין כשאין כוונה לבטל
- דין כלי שאינו מקונח
- הגעלה ע"י שוקולד

תשובה

מסקנות

* נדפס בחוברת "מהדריין" (גליון ג'), שבט תשנ"ג.